

13 ሚያዝያ ኣብ ታሪኽ ኤርትራ

ሰለሙን በርሀ

ቅድሚያ 19 ዓመት፣ ጉዳይ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን፣ ብመሰረት ስምምዕ ኣልጀርስ ናይ መወዳእታን ቀያዲን ውሳኔ ዝተዋህበሉ ዕለት።

ስምምዕ ኣልጀርስ ብመንገዥነት ሕቡራት ሃገራትን ውድብ ሓድነት ኣፍሪቃን ዝተበጽሐ ኮይኑ፣ ኣውሓስቲ ትግባረ ናይቲ ስምምዕ ተባሂሎም ክታሞም ዘንበሩ፣ ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ፣ ኤውሮጳዊ ሕብረትን መንግስቲ ኣልጀርያን ነበሩ። ስምምዕ ኣልጀርስ፣ ሓሙሽተ ኣባላት ዝሓቑፈ ዘይሻራዊ ዳናዪ ኮምሽን ክምስረት ዝእዘዝ ኮይኑ፣ እቲ ዝቐውም ኮምሽን፣ ንዶባት ክልቲኦን ሃገራት ዝምልከት መግዛእታዊ ውዕላት 1900፣ 1902፣ 1908፣ ከምኡ'ውን ምስ ጉዳይ ዶባት ተዛማድነት ዘለዎ ኣህጉራዊ ሕጊ ምርኩስ ብምግባር ብይኑ ክህብን፣ ዶባት ሓንጺጹ ኣብ ባይታ ከመልክትን ስልጣን ዘሰከሞ ውዕል እዩ ነይሩ። በዚ ውዕል'ዚ ዝቑመ ኮምሽን ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብቲ ዝቐጸለ ልዕሊ ሓደ ዓመት፦

- ክልቲኦም ወገናት ሕጋዊ ጭብጢታቶም ከቕርቡ ዕድል ብምሃብ፣
- ብክልቲኦም ወገናት ዝቐረበ መርትዖታት ብምምርጫ፣
- ስምምዕ ኣልጀርስ ብዘሰከሞ ሓላፍነት መሰረት፣ ዝምልከቶም መግዛእታዊ ውዕላትን ተዛማዲ ኣህጉራዊ ሕጊታትን ምርኩስ ብምግባር፣ ብ13 ማዝያ 2002 ውሳኔኡ ሂቡ።

ድሕሪዚ ውሳኔዚ፣ ዝቐጸል ዕማም፣ ዶባት ኣብ ባይታ ምምልካት እዩ ነይሩ። ኮምሽን ዶብ ብዘወጽኦ ናይ ግዜ ሰሌዳ ከኣ፣ ክሳብ ሕዳር 2003 ምምልካት ዶብ ኣብ ባይታ ተወዲኡ፣ እቲ ጉዳይ ክዕጾ ይግባእ ነይሩ። እንተኾነ፣ ዕላማ ወያነን ዘራያቱን፣ ንኤርትራ ኣብ ትሕቲ ቀጻሊ ወተሃደራዊ ወጥሪ ጀሆ ምሓዝ ስለዝነበረ፣ ፈጽሞ ናይቲ ብይን ንምዕንቃጽ ጸብጺብካ ዘይውዳእ ዕንቅፋታት ሰዒቡ።

በዚ ምክንያት፡ ኮምፕዩተር ደብ ኤርትራን ኢትዮጵያን፡ ስርሑ ንምፍጻም ብኣዝዩ ኣሸጋሪ ግዜ እዩ ሓሊፉ። ይኹንምበር ዝተሰከሞ ሓላፍነት ክትግብር ግዴታ ስለዝነበሮ፡ ኣብ መወዳእታ ነቲ ሕጋዊ ብይን፡ ብማንዛ (virtual) ምምልካት ኣብ ካርታ ኣስፊሩ ዕማሙ ክዛዝም ወሲኑ። ብኡ መሰረት፡ ኣብ ሕዳር 2007፡ ነቲ ልዕሊ 1000 ኪ.ሜ. ዝዘርጋሕ ደብ ኤርትራን ኢትዮጵያን፡ ብጂኦግራፊያዊ መራኸቢ ነጥቢታት፡ እንተላይ ኣዕኩድ ዝተከለሉ ደቂቕ ዝርዝራት ኣነጹ፡ ኣብ 45 ካርታታት ብምስፋር፡ ቅድሓቱ ንክልቲኣን ሃገራት ከምኡውን ንባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ኣረኪቡ። ንህዝባዊ መወከሲ ዝኸውን ተወሳኺ ቅዳሓት ኣብ ኣሃዱ ካርቶግራፊ ሕቡራት ሃገራት ከምዝቐመጥ ብምግባር ድማ፡ ምስ ምዝዛም ስርሑ ዝተኣሳሰረ ኩሉ ምምሕዳራዊን ፋይናንስያዊን ጉዳያት ፈጸሙ፡ ተረፍ ምወላ ናብ ማዕከን ሕቡራት ሃገራት ተመላሲ ገይሩ፡ ቤት ጽሕፈቱ ዓጽዩ። እቲ ኮምፕዩተር ስርሑ ዛዚሙ ናብ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ዘቕረበ ናይ መጨረሻታ ጸብጸብ፡ ከምዚ ዝስዕብ ቃላት ኣስፊሩ ይርከብ።

“...እቲ ብ13 ማዝያ 2002 ብዝተዋህበ ውሳኔ ዝተሓንጸጸ፡ ኣብ ሕዳር 2007 ድማ ብቨርጅዋል ምምልካት ተነጹ፡ ዘሎ ደብ፡ ንክልቲኦም ወገናት ቀያዲ እዩ። ነዚ ደብዚ ዝጸረር ወይ ዝጥሕስ ዝኾነ ተግባር ከኣ ዘይሕጋዊ እዩ።...”
“...ኮምፕዩተር ደብ፡ በዚ ናይ መወዳእታ ስጉምቲ፡ ስምምዕ ኣልጀርስ ዘሰከሞ ሓላፍነት ምሉእ ብምሉእ ከምዝፈጸመ ይኣምን። ምስ ምብቃዕ ሓላፍነቱ ዝተኣሳሰረ ምምሕዳራዊን ፋይናንስያዊን ጉዳያት ብምዝዛሙ ድማ፡ ካብ ሕጂ ንድሓር ንነብሱ ዕማሙ ከምዝወድኦ ዕጽው ቤት ጽሕፈት ይቐጽሮ።...”

ኮምፕዩተር ደብ ኣብ ዛዚሙ ጸብጸቡ፡ ኣብ ምሉእ ናይ ስራሕ ግዜኡ፡ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራትን ኣውሓሶቲ ስምምዕ ኣልጀርስን ሓላፍነቶም ብዘይምፍጻም፡ ከምኡውን ብስርዓት ወያነ ዘጋጠሞ ከቢድ ዕንቅፋት እንተዘይኮይኑ፡ ብኤርትራ ዝኾነ ይኹን ካብ ሕጊን መንፈስን ናይቲ ስምምዕ ዝወጸ ተግባር ከምዘይነበረ ኣነጹ፡ ኣስፊርዎ ኣሎ።

መንግስቲ ኤርትራ፡ ብ1 ሓምለ 2008 ናብቲ ኮምፕዩተር ዝጸሓፎ ደብዳቤ ድማ ከምዚ ይብል፡ -

“ኢትዮጵያ፡ ኣብ ዕማም ምምልካት ምስ ኮምፕዩተር ደብ ክትተሓባበር ቅርብቲ ዘይምጻና፡ ሕማቕ ዕድል ይኹንምበር... ንቀያዲን ናይ መወዳእታን ባህርይ ናይቲ ውሳኔ ብዝኾነ መገዲ ዘዕኑ ኣይኮነን። ኢትዮጵያ ብሕጊ ክትቅየድ ፍቓደኛ ብዘይምጻና፡ ኮምፕዩተር ደብ ኣብ መወዳእታ ብዝወሰደ ውሳኔ መሰረት፡ ጸሓፊ ኮምፕዩተር ደብ፡ ናብ ክልቲኦም ወገናትን ናብ ሕቡራት ሃገራትን ዝለኣኹ፡ ብ1፡25,000 ምጣኔ (ሰኬል) ዝተዳለወ፡ ብመራኸቢ ነጥብታት ምልክታት ናይቲ ደብ ዝሕብር፡ 45 ካርታታት መንግስቲ ኤርትራ ተረኪቡ ኣሎ።

በዚ ድማ፡ ኤርትራ፡ ኮምፕዩተር ደብ ምሉእ ብምሉእ ሓላፍነቱ ከምዝፈጸመ ትወስዶ። በዚ መንፈስዚ፡ ኤርትራ፡ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ወራር

ልኡላዊ መሬት ኤርትራ ከብቅዕ፡ ዘለዎ ሕጋዊ ስልጣን ከጥቀም ድርኅት ምግባር ክትቅጽሎ እያ።

ኤርትራ ኣብ መወዳእታ፡ እቲ ኮምሽን ኣብ ትሕቲ ከምዚ ዝኣመሰለ ኣዝዩ ኣጸጋሚ ኩነታት፡ ስምምዕ ኣልጀርሶ ዘሰከሞ ኣላፍነትን ዕማምን ብግቡእ ኣሰላሰሊ ምፍጻሙ ምስጋና ኣትገልጽ።”

ኣብዚ ዝተጠቐሰ ነዊሕ እዋን ዕንኪላሎ፡ መንግስቲ ኤርትራ፡ ካብ ሕጊ ንምህዳም ዝግበር ምዕልባጥ ፋይዳ ከምዘይረከቦ ደጋጊሙን ኣክሪሩን እናዘኻኸረ፡ ውዲሉ ሓዲሩ እቲ ውሳኔ ከምዘለዎ ከይተሸራረፈ ክትግበር ግድነት ምጻኑ እናገለጸ፡ ኣብ ሕጋዊ መኻተኡ ጸኒዑ ሓሊፉዎ እዩ። ግዜ ድማ ናቱ መልሲ ሒዞ መጺኡ።